

ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ελληνο-Αμερικανικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Νηπιαγωγείο • Δημοτικό • Γυμνάσιο • Λύκειο

ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ • ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΨΥΧΙΚΟΥ • ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Ι.Μ. ΚΑΡΡΑΣ

1925

Δημοτικό
Κολλεγίου Ψυχικού

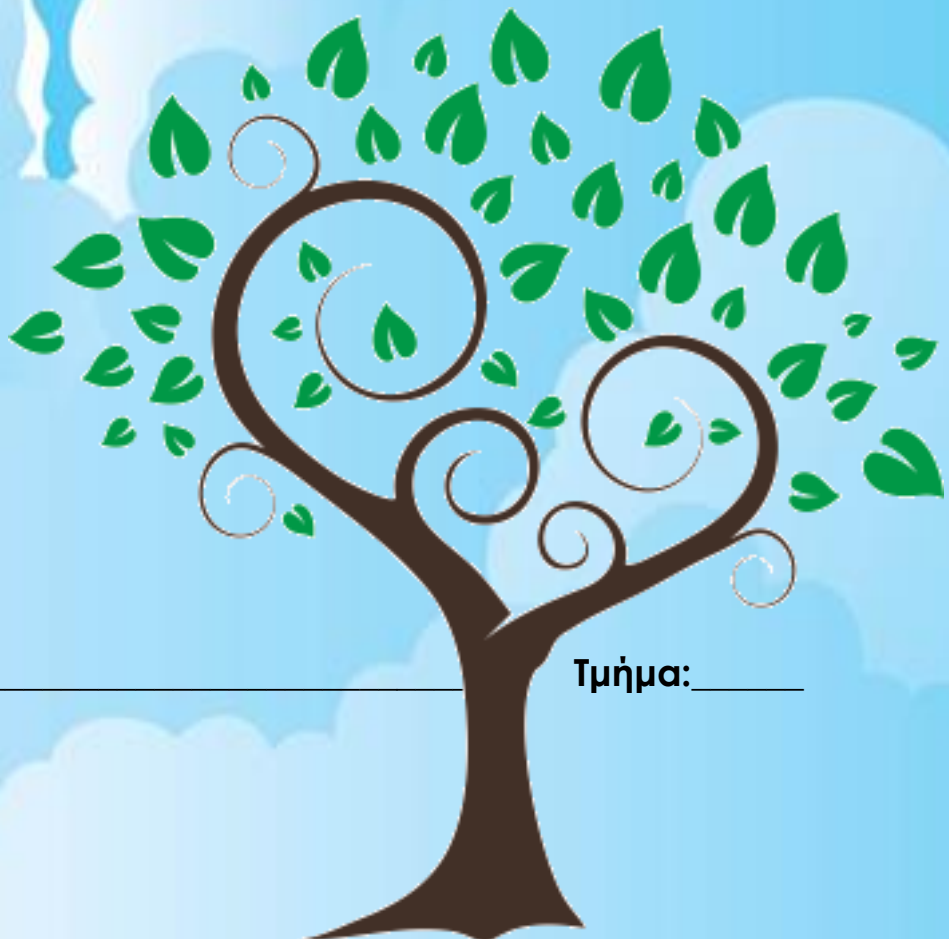
Τάξη 5^η

Ελληνικά

Ενότητα 1^η

Ο φίλος μας το περιβάλλον

Συνοδευτικό φυλλάδιο

Όνομα: _____

Τμήμα: _____

Γραμματική

Χρονικά επιρρήματα

Τα χρονικά επιρρήματα είναι άκλιτες λέξεις (δεν κλίνονται) που δηλώνουν το χρόνο, τη χρονική στιγμή κατά την οποία συμβαίνει αυτό που λέει το ρήμα.

Απαντούν στην ερώτηση «**Πότε;**»

Είναι τα εξής:

πότε, τώρα, τότε, πριν, μετά, σήμερα, αύριο, χτες, μεθαύριο, πέρ[υ]σι, φέτος, απόψε, αργά, νωρίς, οποτεδήποτε, όποτε, άλλοτε, κάποτε, συχνά, ύστερα, έπειτα, επιτέλους, κιόλας, αμέσως, σπάνια, τακτικά, πότε πότε, κ.ά.

Παραδείγματα:

- Η Ελένη έφτασε **νωρίς**.
- Πηγαίνω **συχνά** σινεμά.

Χρονικοί Σύνδεσμοι

Οι χρονικοί σύνδεσμοι είναι άκλιτες λέξεις (δεν κλίνονται) που μπαίνουν στην αρχή των εξαρτημένων χρονικών προτάσεων, για να τις συνδέσουν με την κύρια / ανεξάρτητη πρόταση.

Είναι οι εξής:

Όταν, όποτε, μόλις, πριν (να), αφού, μετά που, ώσπου, μέχρι να/που, ενώ, καθώς, όσο (που), αφότου, προτού, ωστόσο

Παραδείγματα:

- Άκουγα μουσική, **ενώ** διάβαζα.
- **Όταν** έρθει η Μαρία, θα φύγουμε.

Προθέσεις

Είναι οι άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και φανερώνουν μαζί τους τόπο, χρόνο, αιτία, τρόπο.

Είναι οι εξής:

Μονοσύλλαβες: με, σε, για, ως, προς, προ, σαν, εκ, εν, εισ-.

Δισύλλαβες: μετά(=μαζί), παρά, αντί, από, κατά, δίχως, χωρίς, έως, λόγω, ανά, διά, επί, περί, υπέρ, υπό

Τρισύλλαβες: ίσαμε, μεταξύ

Τετρασύλλαβες: εναντίον, εξαιτίας

Για τις υπογραμμισμένες λέξεις με και σε πρέπει να προσέχουμε. Με τη μορφή αυτή μπορεί να είναι προθέσεις ή αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας.

- 1) Μίλησε με ευγένεια (εδώ το «με» είναι πρόθεση: ενώνεται με τη λέξη «ευγένεια» και μαζί δείχνουν τον τρόπο)
- 2) Με κοίταξε (εδώ το «με» είναι αδύνατος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας. Πηγαίνει αριστερά από το ρήμα και μπορεί να αντικατασταθεί με το «εμένα»)

Παραδείγματα:

- Οδηγούν **χωρίς** βιασύνη.
- Κατέβηκε **από** το βουνό.
- Έφτασε **κατά** το απόγευμα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Εξαρτημένες Χρονικές προτάσεις

Οι εξαρτημένες (δευτερεύουσες) χρονικές προτάσεις εισάγονται (ξεκινούν) με τους χρονικούς συνδέσμους και δηλώνουν το πότε γίνεται αυτό που λέει η κύρια πρόταση.

Παραδείγματα:

- **Αφού πλύνω το πρόσωπό μου**, ντύνομαι και χτενίζομαι.
- **Όταν τελειώσω το πρωινό μου**, φεύγω για το σχολείο.

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου

Όταν κάνουμε **συντακτική αναγνώριση** σε μια πρόταση, ψάχνουμε δηλαδή για το ρόλο που παίζουν οι λέξεις, τα χρονικά επιρρήματα τα λέμε **επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου**.

Παράδειγμα:

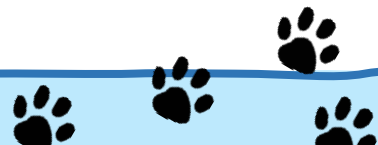
- Η Φανή έγραψε το γράμμα χθες.

Η λέξη «έγραψε» είναι το ρήμα.

Η φράση «Η Φανή» είναι το Υποκείμενο.

Η φράση «το γράμμα» είναι το Αντικείμενο.

Η λέξη «χθες» είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

Φράσεις με προθέσεις που δηλώνουν χρόνο

Με τις προθέσεις μπορούμε να φτιάξουμε φράσεις που δηλώνουν χρόνο και τις ονομάζουμε **εμπρόθετους προσδιορισμούς του χρόνου**.

Παράδειγμα:

- Ο Γρηγόρης έφυγε **για πολύ καιρό**.

Η λέξη «έφυγε» είναι το ρήμα.

Η φράση «Ο Γρηγόρης» είναι το Υποκείμενο.

Η φράση «για πολύ καιρό» είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου.

Οι Αιτιατικές του χρόνου

Η αιτιατική πτώση όταν εκφράζει χρόνο...

Οι Αιτιατικές του χρόνου είναι φράσεις σε πτώση αιτιατική που δηλώνουν χρόνο.

Παραδείγματα:

- Ήμουν στην Αμερική **τον περασμένο χρόνο**.
- **Τη Δευτέρα** ξεκινάει το σχολείο.
- Τα λουλούδια ανθίζουν **την άνοιξη**.

Συνοπτικά:

Τον χρόνο μπορούμε να τον δηλώσουμε με τους εξής τρόπους:

- Με τους χρόνους των ρημάτων
- Με τα χρονικά επιρρήματα
- Με φράσεις με προθέσεις
- Με φράσεις σε αιτιατική πτώση
- Με εξαρτημένες χρονικές προτάσεις

Εμπεδωτικές Ασκήσεις

1. Αντικαθιστώ χρονικά στο τετράδιο Ελληνικών τα παρακάτω ρήματα Ενεργητικής Φωνής:

τρέχετε

γράφεις

στέλνεις

παίζεις

διαβάζει

αγοράζουμε

προσέχουμε

φτιάχνουν

βλέπετε

2. Αντικαθιστώ χρονικά στο τετράδιο Ελληνικών τα παρακάτω ρήματα Παθητικής Φωνής:

σκέφτεσαι

κάθεστε

χάνεται

λούζονται

κοιμόμαστε

συγκεντρώνεται

3. Αντιστοιχίζω αυτά που ταιριάζουν:

Θα παίξουμε

•

• Ενεστώτας

Είχες γράψει

•

• Μέλλ.
Εξακολουθητικός

Χαρήκαμε

•

• Υπερσυντέλικος

Πηγαίνω

•

• Παρατατικός

Θα τρέξουν

•

• Αόριστος

Έλεγες

•

• Μέλλ.
Συντελεσμένος

Θα έχετε διαβάσει

•

• Παρακείμενος

Έχει φάει

•

• Μέλλ. Συνοπτικός

4. Στο παρακάτω κείμενο υπογραμμίζω τα ρήματα με κόκκινο χρώμα:

Τα παιδιά ξυπνούν νωρίς για το σχολείο. Πλένουν το πρόσωπό τους, ντύνονται και τρώνε ένα υγιεινό πρωινό. Στο σχολείο συναντούν τους φίλους τους, παίζουν, μελετούν και μαθαίνουν καινούρια πράγματα. Το μεσημέρι γυρίζουν από το σχολείο και αφήνουν την τσάντα τους στο δωμάτιό τους. Έπειτα τρώνε κάτι ελαφρύ και ξεκουράζονται. Ξεκινούν τη μελέτη τους νωρίς. Διαβάζουν και κάνουν τις ασκήσεις τους. Αργότερα παίζουν με τους φίλους και τα αδέρφια τους. Το βράδυ, όλη η οικογένεια μαζεύεται στην τραπέζα. Όλοι μαζί συζητούν για τη μέρα που πέρασε και τρώνε το βραδινό τους. Τα παιδιά κάνουν μπάνιο, πλένουν τα δόντια τους και πέφτουν νωρίς για ύπνο, επειδή χρειάζονται πολλές ώρες για να είναι ξεκούραστοι και γεμάτοι ενέργεια την επόμενη μέρα.

5. Στο τετράδιό μου μεταφέρω το κείμενο της άσκησης 4 στο παρελθόν.

6. Στο τετράδιό μου μεταφέρω το κείμενο της άσκησης 4 στο μέλλον.

7. Στο παρακάτω κείμενο υπογραμμίζω τα ρήματα, τα αντιγράφω στο τετράδιό μου και γράφω δίπλα σε ποιο χρόνο βρίσκονται:

Το πρόσωπο της Μαρίας έλαμπε από χαρά. Οι γονείς της τής είχαν ανακοινώσει ότι το καλοκαίρι θα πάει μόνη της σε κατασκήνωση. Έχει ακούσει πολλά για την κατασκήνωση από τη φίλη της, τη Νεφέλη, η οποία πηγαίνει κάθε χρόνο. Αμέσως της τηλεφώνησε. Η Νεφέλη χάρηκε πάρα πολύ και είπε στη Μαρία: «Θα περάσουμε υπέροχα! Θα κολυμπάμε όλη μέρα και μετά θα παίζουμε με τα παιδιά που θα γνωρίσουμε εκεί!» Έκλεισαν το τηλέφωνο μετά από ώρα. Έκαναν ένα σωρό όνειρα για τις κοινές τους διακοπές και η Μαρία ενθουσιάστηκε. Κοίταξε έξω από το παράθυρο. Ο ήλιος είχε κρυφτεί πίσω από τα σύννεφα. Η Μαρία γέλασε. Ένα ηλιόλουστο πρωινό σίγουρα ταιριάζει καλύτερα στη διάθεσή της. Το καλοκαίρι πλησίαζε.

8. Στο παρακάτω κείμενο συμπληρώνω τα ρήματα των παρενθέσεων στο χρόνο που ταιριάζει.

Γεια σου,

Με _____ (λέω) Αθηνά. _____ (θέλω) να κάνουμε μαζί έναν περίπατο στην Αθήνα; _____ σε _____ (ξεναγώ) σε πολύ ωραία μέρη. Τα _____ (περπατάω) από μικρή, γιατί _____ (μένω) στο κέντρο της Αθήνας και _____ (γνωρίζω) τις γειτονιές και τα σοκάκια της. Συνήθως _____ (έρχομαι) μαζί μου και μια γατούλα, η οποία, μόλις _____ (βγαίνω) από το σπίτι μου, με _____ (παίρνω) από πίσω. Της _____ (αρέσει) να _____ (χαζεύω) στους δρόμους και να _____ (περιπλανιέμαι) μαζί μου εδώ κι εκεί.

_____ (επισκέπτομαι) αρχαίους ναούς, ρωμαϊκά ερείπια, βυζαντινές εκκλησίες, μουσεία, παλιές και νεότερες γειτονιές της Αθήνας, πλατείες, πάρκα και πολλά άλλα μέρη. _____ (Καταφέρνω) να _____ (μαζεύω) αρκετές πληροφορίες γι' αυτά που _____ (βλέπω) και _____ (χαίρομαι) πολύ να τις _____ (διηγούμαι) και σε σένα.

Για πολλά από τα μέρη που ____ σου _____ (μιλάω), _____ (γράφω) κι άλλα βιβλία, πιο ειδικά και με περισσότερες πληροφορίες, που ____ σου _____ (φαίνομαι) πολύ χρήσιμα. Άλλωστε, στα μέρη που _____ (πηγαίνω) μαζί, _____ (μπορώ) να _____ (πηγαίνω) και χωρίς εμένα, αφού πια ____ τα _____ (γνωρίζω). Έτσι δεν _____ (είμαι);

Από το βιβλίο της Γ. Χατζή «Αθήνα, οδηγός για παιδιά»

9. Διαλέγω έξι από τους χρονικούς συνδέσμους και γράφω στο τετράδιό μου έξι διαφορετικές εξαρτημένες χρονικές προτάσεις (μαζί με τις κύριες).

10.

11. Ξαναγράφω στο τετράδιό μου το παρακάτω κείμενο χρησιμοποιώντας χρονικές προτάσεις. Για να βοηθηθώ, κοιτάζω τους χρονικούς συνδέσμους:

Στο διάλειμμα πήγαινα στην καντίνα και συνάντησα την Ελένη. Την χαιρέτησα και περπατήσαμε μαζί. Στην καντίνα μπήκαμε στην ουρά και είδαμε και άλλους συμμαθητές μας να περιμένουν. Πήραμε κάτι να φάμε και βγήκαμε έξω. Ο καιρός ήταν συννεφιασμένος. Χτύπησε το κουδούνι και γυρίσαμε στην τάξη. Η δασκάλα μας μιλούσε και έξω έπεφταν κεραυνοί. Χτύπησε το κουδούνι για να φύγουμε και η βροχή είχε σταματήσει.

12. Στην παρένθεση υπάρχουν κάποια χρονικά επιρρήματα. Τα τοποθετώ στο παρακάτω κείμενο:

(ύστερα, φέτος, κάποτε, πάντα, πέρσι, τώρα, τότε, νωρίς)

_____ το χειμώνα χιόνισε πολύ. Άραγε θα χιονίσει πάλι _____; Είναι βέβαια πολύ _____ για τέτοιες σκέψεις, γιατί ουσιαστικά _____ μόλις τελείωσε το καλοκαίρι! Η γιαγιά μου μου έχει πει ότι _____ στο χωριό που ζούσε είχε χιονίσει ακόμα και τον Ιούνιο! _____ βέβαια ο καιρός ήταν διαφορετικός. _____ μου άρεσε το χιόνι. Όταν χιονίζει βγαίνουμε έξω για χιονοπόλεμο. _____ από πολλές ώρες επιστρέφουμε σπίτι κουρασμένοι.

13. Για κάθε επίρρημα της άσκησης 11, φτιάχνω στο τετράδιό μου από μία πρόταση.

14. Γράφω δίπλα από κάθε χρονικό επίρρημα το αντίθετό του:

πάντα
πέρσι
χθες
πριν
τώρα
νωρίς

Στην παρακάτω άσκηση συμπληρώνω τις καταλήξεις των ρημάτων χρησιμοποιώντας **-τε ή -ται, -με ή -μαι**:

- Πρέπει να προστατεύου__ το περιβάλλον.
- Μη ρυπαίνε__ τα δάση.
- Απαγορεύε__ το κάπνισμα στο δάσος.
- Κάθε εμπρηστής πρέπει να τιμωρεί__ από το νόμο.
- Προσέχου__ τι τρώ__, για να είμαστε υγείς.
- Να αγαπά__ το περιβάλλον και να το προσέχε__ σαν το σπίτι σας.
- Δεν επιτρέπε__ να αδιαφορού__.
- Ενημερωθήκα__ για τις εξελίξεις και αποφασίσα_ να κάνου_ κάτι.
- Κάθε__ και σκέφτε__ τι πρέπει να κάνει.
- Δε συνηθίζε__ να λείπε__ από το σχολείο.
- Πρέπει να νιώθε__ περήφανοι που είσ__ Έλληνες.
- Ανεβεί__ στον επάνω όροφο. Απαγορεύε__ να παίζου__ στο σαλόνι.
- Μην κόβε__ τα δέντρα.
- Είναι υγιεινό να τρώ__ ένα καλό πρωινό, πριν φύγου__ για το σχολείο.

Λεξιλογικές Ασκήσεις

1. Συμπληρώνω τα κενά στις προτάσεις επιλέγοντας από την παρένθεση τη λέξη που ταιριάζει.

(οικόσημο, οικοτεχνία, οικοτροφείο, οικογένεια, οικοσύστημα, οικόπεδο, οικοδέσποινα, οικοδόμος)

- Έκαναν πολλά παιδιά γιατί ήθελαν να δημιουργήσουν μια μεγάλη _____.
- Σε παλαιότερες εποχές κάθε αριστοκρατική οικογένεια είχε το δικό της διακριτικό σήμα που ονομάζεται _____.
- Ο πατέρας μου φτιάχνει σπίτια. Είναι _____.
- Η _____ μαγείρευε πολλά φαγητά για τους καλεσμένους της.
- Παλιά στο Κολλέγιο λειτουργούσε _____, όπου έμεναν οι μαθητές.
- Αγοράσαμε ένα μεγάλο _____ κοντά στη θάλασσα.
- Η διαρροή του πετρελαίου είναι μεγάλος κίνδυνος για την ισορροπία του _____.
- Η μητέρα μου φτιάχνει κεντήματα στο σπίτι και μετά τα πουλάει, ασχολείται δηλαδή με την _____.

2. Φτιάχνω μία πρόταση που να περιέχει και τις δύο λέξεις:

οικογένεια – οικοδέσποινα

οικοσύστημα – οικόπεδο

3. Συμπληρώνω τα κενά στις προτάσεις επιλέγοντας από την παρένθεση τη λέξη που ταιριάζει.

(λαθροκυνηγός, λαθρέμπορος, λαθρεπιβάτης, λαθρεμπόριο, λαθρομετανάστης, λαθροθηρία, λαθραλιεία)

- Το _____ είναι παράνομο.
- Απαγορεύονται η _____ και η _____ γιατί έτσι κινδυνεύουν τα ζώα και το περιβάλλον.
- Οι _____ φεύγουν από την πατρίδα τους, για να βρουν καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασίας.
- Ανέβηκε στο πλοίο που πήγαινε στην Ιταλία χωρίς εισιτήριο, ήταν _____.
- Ο _____ διαμαντιών έδειξε τους πολύτιμους λίθους στον υποψήφιο αγοραστή σε ένα σκοτεινό υπόγειο.
- Κουβαλώντας το αγριογούρουνο και το ζαρκάδι ο _____ μπήκε στο χωριό όπου τον περίμενε η αστυνομία για να τον συλλάβει.

4. Το παρακάτω σταυρόλεξο περιέχει σύνθετες λέξεις του ρήματος βάλλω. Συμπλήρωσέ το με τη βοήθεια των παρακάτω προτάσεων:

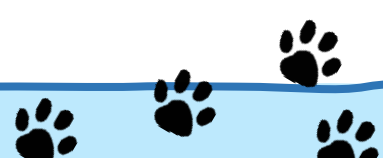
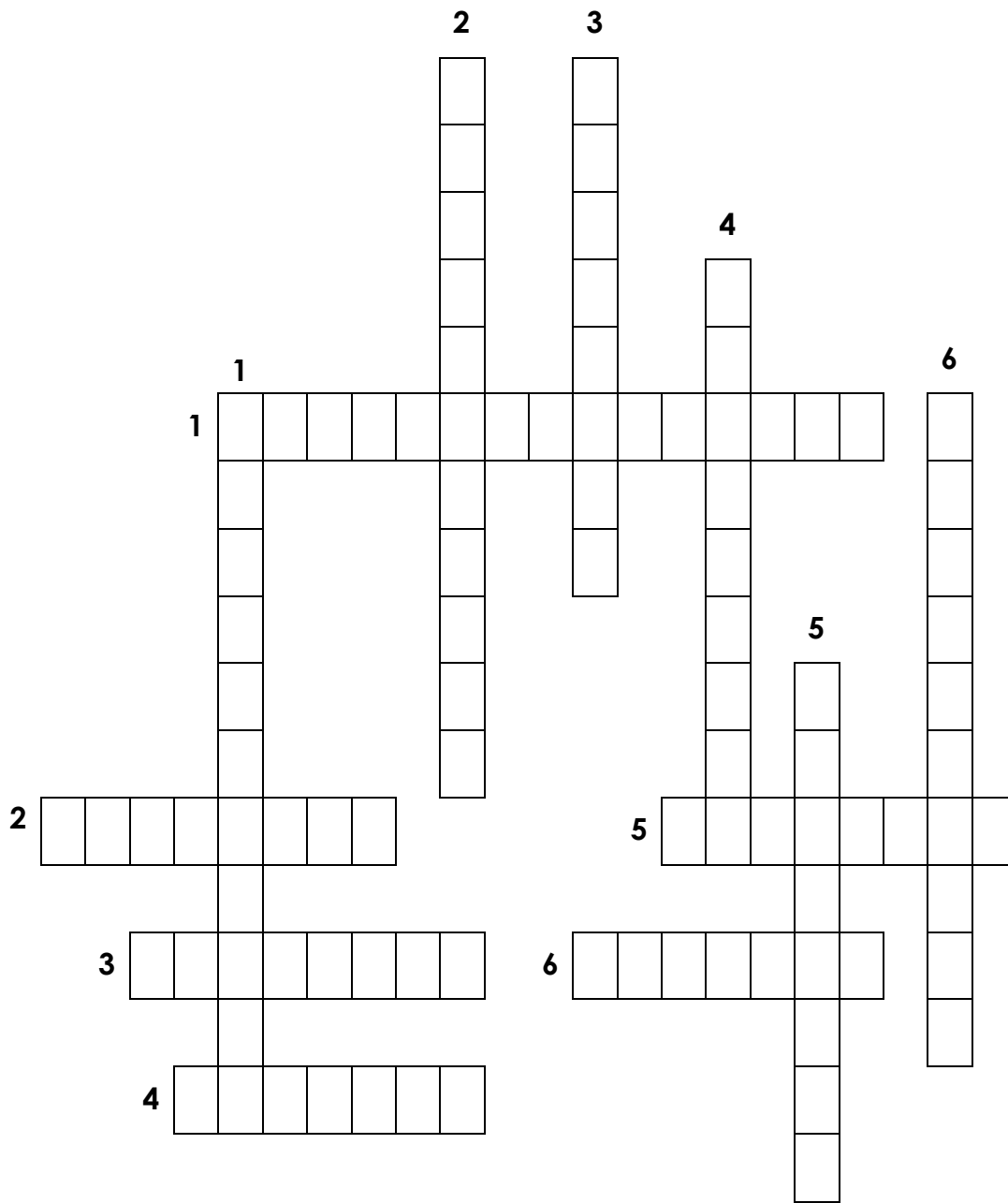
Οριζόντια

1. Οι οργάνώσεις ευαισθητοποιούν τον κόσμο για τα προβλήματα του περιβάλλοντος.
2. Ο βιολογικός καθαρισμός είναι μια λύση για τα των εργοστασίων.
3. Δέχτηκε μια πολύ βαριά από έναν συνάδελφό του και δεν μιλιούνται.
4. Πήραμε για τη δίκη.
5. Συνώνυμο του «συκοφαντώ».
6. Ο ΕΟΤ φροντίζει για την της χώρας μας στο εξωτερικό.

Κάθετα

1. Οι γονείς μάς με αγάπη.
2. Οι πελάτες ένα μεγάλο ποσό για να μείνουν στο ξενοδοχείο.
3. Η του θαλασσινού νερού σε πόσιμο είναι ακόμα μια πολύ ακριβή διαδικασία.
4. συχνά την άποψή του, επειδή μιλάει σωστά και με επιχειρήματα.
5. Το ποτάμι στη θάλασσα.
6. Πρέπει όλοι να προστατεύουμε το

Γραπτή Έκφραση

Στην ενότητα αυτή μαθαίνουμε να κάνουμε:

- 1) Αφήγηση μιας ιστορίας
- 2) Περιγραφή ενός γεγονότος

1. Αφήγηση Ιστορίας

- χώρος (πού) όπου συμβαίνουν τα γεγονότα
- χρόνος (πότε) όπου συμβαίνουν τα γεγονότα
- ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας (πρωταγωνιστές και άλλα πρόσωπα που συμμετέχουν)
- η εξέλιξη της ιστορίας
- οι σκέψεις, τα συναισθήματα των ηρώων, των πρωταγωνιστών.

Μια αφήγηση μπορεί να είναι πραγματική ή φανταστική, προφορική ή γραπτή, πεζό (διηγήματα, μυθιστορήματα, παραμύθια, μύθοι), ποίημα ή τραγούδι.

Όταν αφηγούμαστε μια ιστορία, τα παραπάνω είναι στοιχεία απαραίτητα για να είναι ολοκληρωμένη. Δεν σημαίνει όμως ότι θα τα παρουσιάσουμε με τη συγκεκριμένη σειρά. Για παράδειγμα, ο ήρωάς μας μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματά του σε πολλές στιγμές και όχι μόνο στο τέλος, ή οι ήρωες δεν χρειάζεται να εμφανιστούν όλοι μαζί, αλλά μπορεί να εμφανίζονται στην πορεία της ιστορίας. Ο χρόνος και ο χώρος είναι στοιχεία που συνήθως αναφέρονται στην αρχή για να μπορεί ο αναγνώστης να φτιάχνει μια ξεκάθαρη εικόνα στο μυαλό του. Βέβαια είναι δυνατόν ένα κομμάτι της ιστορίας μας να εκτυλίσσεται στο παρελθόν και ένα άλλο στο παρόν ή να αλλάζουμε χώρους στην πορεία.

Τα επίθετα, τα επιρρήματα, οι φράσεις με πρόθεση κάνουν την αφήγησή μας πιο πλούσια και πιο ευχάριστη σε αυτόν που τη διαβάζει ή την ακούει.

2. Αφήγηση ενός γεγονότος

- Τι συνέβη (επιγραμματικά – με δυο λόγια)
- Πού έγινε;
- Πότε έγινε;
- Τι έγινε (αναλυτικά - αρχή, εξέλιξη, τέλος)
- Ποια είναι τα αποτελέσματα, οι συνέπειες;
- Ποιος ή τι φταίει γι' αυτό που έγινε;

Η διαφορά με την αφήγηση είναι ότι η περιγραφή γεγονότος αναφέρεται σε κάτι πραγματικό. Όταν περιγράφουμε ένα γεγονός που γνωρίζουμε, που έχουμε ζήσει, εκτός από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να αναφέρουμε και τις σκέψεις και τα συναισθήματα που μας δημιούργησε.

ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ελληνο-Αμερικανικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Νηπιαγωγείο • Δημοτικό • Γυμνάσιο • Λύκειο

ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ • ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΨΥΧΙΚΟΥ • ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Ι.Μ. ΚΑΡΡΑΣ

1925